لیکوال او شنناند: نظرمحمد مطمئن

۰۴ فبروری ۲۰۲۰

د طالبانو او امریکا مذاکراتو کې بې باوري

مخکې له دې چې د طالبانو او امریکایانو ترمنځ د سولې مخامخ خبرې پیل شي، د بهرنیانو لخوا نیوکه کېدله چې د قطر سیاسي دفتر ډیر واک نه لري، طالب مشرانو په لومړنۍ لیدنه کې مخامخ خلیلزاد او جنرال میلر ته روښانه کړه، چې د سولې مذاکراتو خبرو واک د طالبانو د قطر سیاسي دفتر سره تړاو لري.

په دویم قدم کې طالبانو د بهرنیانو د اندیښنو او بې باوریو له منځه وړلو لپاره د قطر دفتر لپاره د ملا برادر اخوند ګومارنه داسې مهال وکړه، چې لا هم بهرنیانو د قطر سیاسي دفتر په اړه د واک د محدودتیا اندیښنې درلودلې.

له هغه وروسته امریکایي لوري او طالبانو توافق وکړ چې د سولې مذاکراتو لپاره به طالبان او افغان سیاستول + حکومت مذاکراتي ډلې جوړوي، طالبانو په ډیر لږ وخت کې د خپلې قوي مذاکراتي ډلې نومونه د رسنیو په واک کې ورکړل، خو امریکایان تر یو کال زیاته موده کې ونه توانېدل چې د افغان حکومت او افغان سیاستوالو ترمنځ فاصله ختمه او ګډ مذاکراتي ډله ونومول شي.

د نهه پړاوه خبرو په جریان کې د طالبانو او امریکا ترمنځ ډیرې بې باورۍ را منځته شوې، زه یې ځینې مهمې دلته را اخلم:

لومړۍ: د طالبانو او امریکا ترمنځ ژمنه شوې وه چې د سولې مذاکرات به په دوحه کې مخته وړي، یو ناڅاپه د امریکا، پاکستان، متحده عرب اماراتو او سعودي په غوښتنه د سولې مذاکراتو لپاره غونډه په ابوظبی کې ونیول شوه، د طالبانو او امریکا ترمنځ مخکنی توافق شوې اجندا ته بدلون ورکړل شو، د یادو هیوادونو استازو له طالبانو په کلکه وغوښتل چې د افغان حکومت له استازو سره مخامخ خبرې وکړي، او اوربند ومني، په داسې حال کې چې د افغان حکومت استازي هم ابوظبی ته رسیدلي وو، او تمه یې درلودله چې له طالبانو سره به مخامخ خبرې وکړي.

دوېم: بیا هم د طالبانو او امریکا ترمنځ توافق شوی و، چې مذاکراتو ته به په دوحه کې دوام ورکوي، خو کله چې د مذاکراتو نیټه را ورسیده، زلمی خلیلزاد د دوحې پر ځای اسلام اباد ته ولاړ، ویل کیږي چې اسلام اباد هغه ته وعده ور کړې وه، چې د طالبانو د ډلې دوه مرستیالان (مولوي محمد یعقوب او خلیفه سراج الدین حقاني) به ورسره کینوي. په اسلام اباد کې له څلور ورځو انتظار وروسته خلیلزاد د اسلام اباد له کړې ژمنې مایوسه، او د ځینو اروپايي هیوادو په منځګړیتوب او د هغوی په خوله یې طالبان ته احوال واستاوه چې په دوحه کې له ده سره ووینې.

درېیم: امریکایانو به طالبانو ته نږدې کسانو ته دا خبره رسوله چې له دوی سره اندېښنه ده چې ملا برادر اخوند او مولوي امیرخان متقي کیدای شي لیواله نه وي چې قطر کې له امریکایانو سره په خبرو کې برخه واخلي، او یو ډول یې داسې ښودله چې دا کسان به د پاکستان تر فشار لاندې وي، او پاکستان هم نه غواړي چې هغوی دوحې ته ولاړ شي.

د طالبانو دغه دوه مهم مشران او ورسره ډېر قوي او د طالبانو په لیکو کې د ښه نوم او باور لرونکې کسان، د پاکستان له ډېر فشار سره سره، دوحې ته ورسیدل، او هلته یې له امریکایانو سره په خبرو کې برخه واخیستله.

څلورم: د مسکو ناستې په دوام، پتېل شوې وه چې په قطر کې به بین الافغاني ناسته کیږي، امریکا، افغان حکومت، افغان سیاستوالو او طالبانو هم منلې وه. مګر د افغان حکومت لخوا د اوږد لسټ وړاندې کولو، او بیا کابل ته د قطر هوايي کرښې الوتکې ته نه اجازه، او د امریکا لخوا یې نه مخالفت، همدارنګه د غونډې د مخنیوي لپاره په کابل کې د امریکا په خوښه او یا نه مخالفت سره د سولې مشورتي لویه جرګه جوړېدل، او پر طالبانو نیوکې او له هغوی څخه د اوربند او له افغان حکومت سره مخامخ خبرې، مخکې له دې چې د طالبانو او امریکا ترمنځ د سولې تړون کې پرمختګ وشي.

همدارنګه بیا په قطر کې د ځینو افغان سیاستوالو، د رسنیو، مدني او میرمنو ټولنو له هغو استازو سره د طالبانو ناسته، چې د امریکا، برتانیا، جرمني سفارتونو او اروپايي ټولنې لخوا چمتو شوی وو. او دا ناسته د طالبانو د لیوالتیا وړ هم نه وه، خو بیا هم د مسکو په دوام، د مهمې غونډې ځای دغسې یوې کوچنۍ او بې پایلې غونډې ونیو، او دا هر څه امریکایانو په اګاهانه ډول کول.

پنځم: د امریکایانو په ډله کې تر لس زیات، خو داسې کسان چې د ناستو پر مهال یې خبرې نه کولې یوازې د طالبانو څېرو او د هغوی خبرو او لهجو ته متوجه، انسان پېژندونکي، او غوښتل یې چې یو ډول د طالبانو منځ کې درز پیدا شي.

شپږم: تر نهه پړاوه مخامخ مذاکراتو وروسته، تر ټولو لویه بې باورې د طالبانو او امریکا ترمنځ هغه وخت رامنځته شوه، چې د سولې تړون اړوند ټول مسایل او جزیات وروستي شول، توافق شوی و چې د تړون له لاسلیک څخه اته ورځې وروسته به د طالبانو خبرې له افغان حکومت او افغان سیاستوالو سره پیلیږي، یو ناڅاپه د ولسمشر ټرمپ لخوا ټویټ وشو چې د سولې مذاکرات یې په کابل کې د خپل یو پوځي د وژنې له امله درولي دي، په داسې حال کې چې په کومه ورځ چې په کابل کې طالبانو برید وکړ، امریکايي پوځي قتل شو، په همهغه ورځ جنرال میلر او خلیلزاد ماښام مهال له طالبانو سره د توافق د رسمي مراسمو په اړه د قطر د بهرنیو چارو وزارت کې خبرې کولې.

د ټرمپ دغه ډول کړنې تر ټولو لویه بې باورې د طالبانو او امریکایانو ترمنځ را منځته کړه.

اووم: د ټرمپ لخوا چې د سولې مذاکرات وځنډول شول، امریکایانو هڅې پیل کړې، چې طالبان نرمښت وښيي او داسې کړنه وکړي چې د مذاکراتو بیا ځل دوام ته لاره هواره شي. د امریکایانو لخوا بېلابېل وړاندیزونه طالبانو ته د یو او بل په خوله رسول کیدل، چې یا خو طالبان اوربند ومني، یا خو د افغان – امریکايي پوهنتون استادانو تبادله

وکړي، یا خو په خپله مذاکراتي ډله کې میرمنې ور زیاتې او یا هم له افغان حکومت سره مخامخ خبرې او یا هم په تاوتریخوالي کې کمښت راولي.
د مذاکراتو په لومړیو ناستو کې امریکایانو استدلال کاوه چې د بندیانو د تبادلې او خلاصون خبرې باید طالبان له افغان حکومت سره مخامخ وکړي، ځکه بندیان د افغان حکومت په واک کې دي، او دا کار په هغوی پورې تړاو لري، خو وروسته د بندیانو د تبادلې بهیر؛ د افغان حکومت په ناخبرۍ کې امریکایانو له طالبانو سره مخکې یوړ.
طالبانو د افغان – امریکایي پوهنتون د استادانو تبادله ومنله، امریکایانو ټینګار درلود چې د تبادلې سره سره له افغان حکومت سره مخامخ خبرې هم ومنې، کله چې د طالبانو جواب منفي و، بیا امریکایانو ټینګار درلود چې طالبان اوربند ومنې، بالاخره مایوسه شول، او پرته له یادو دوو شرطونو یې د بندیانو د تبادلې تړون له طالبانو سره په دوحه کې لاسلیک کړ.
طالبانو انتظار ایست چې خپل بندیان یې د قطر هوایي کرښې الوتکې کې دوحې ته راوړل شي، بیا هم نابېره د امریکایانو لخوا د دوه ورځو اوربند غوښتنه وشوه، د بندیانو د تبادلې بهیر وځنډید، او بې باورۍ پکې لا زیاته شوه.
د بندیانو تر تبادلې وروسته، تمه کېدله چې امریکایان به له طالبانو سره د سولې نهایي شوی تړون لاسلیک کړي، او دا یو ښه فرصت هم و، ځکه ولسمشر ټرمپ، د امریکا بهرنیو چارو وزیر مایک پمپیو او لوړ پوړو امریکایي سیاستوالو د افغان – امریکایي پوهنتون دوه استادانو خوشې کېدل د سولې لپاره یو ښه پرمختګ وباله.
اتم: طالبان او افغان ولس په تمه وو چې دا ځل به خلیلزاد له نوي او مخکنیو شرطونو پرته، له طالبانو سره د سولې تړن د لاسلیک په اړه خبرې کوي، مګر داسې ونه شول، بیا هم امریکایي لوري له طالبانو وغوښتل چې له افغان حکومت سره مخامخ خبرې، د سولې تړون تر لاسلیک مخکې پیل کړي. طالبانو بیا هم دغه مسئله کورنۍ یاده کړه، امریکایي لوري ته یې وویل چې کله تاسې سره تړون لاسلیک شي، بیا به موږ افغانان خپلمنځي ناستې او مذاکرات کوو.
امریکایانو ډیر ټینګار درلود چې طالبان له امریکا سره تر تړون وړاندې اوربند ومني، په دې اړه په لومړیو وختونو کې امریکایانو ډیر نرمښت وښود، تر دې چې په نا اعلان شوې دوه ورځې اوربند باندې یې هم اکتفا درلودله.
طالبانو د اوربند پر ځای د تاوتریخوالي کمولو ژمنه وکړه، همدا کار یې وکړ، په جګړه کې د پام وړ کمښت راغی، خو بل خوا بیا په لیرې پرتو سیمو کې امریکایانو او کورنیو پوځیانو بمبارد، شپنۍ چاپې، د ملکي خلکو وژنې او بریدونه تر پخوا لا زیات کړل، چې طالبان یې د امریکا پر نیت لا ډیر شکمن کړل.
نهم: امریکایانو له طالبانو سره ومنله چې د تاوتریخوالي کمولو ژمنه وکړي، تر څو ولسمشر ټرمپ ته د سولې مذاکراتو کې د خلیلزاد لخوا دا لاسته راوړنه وړاندې شي. د طالبانو د قطر سیاسی دفتر وکولای شول چې د دفتر دغړو، د خپل مشر شیخ هبة الله، د رهبرې شورا، نظامي شورا، علماوو شورا او اړوند کمیسونو اجماع او رضایت د تاوتریخوالي کمولو لپاره تر لاسه کړي، دا یو لوی او ښه پرمختګ و، د همدې پرمختګ لیکلی متن یې امریکایي لوري ته په واک کې ورکړ. طالبانو تمه درلودله چې د امریکایي لوري به مثبت ځواب تر لاسه کړي، خو په دوبۍ کې د یوناما په مشرۍ د خلیلزاد، ناټو ملکي استازي، اروپایي ټولنې، امریکا، بریتانیا، فرانسې، جرمني او ناروې سفیرانو د ناستې پر مهال خلیلزاد څرګنده کړه چې پر طالبانو لا زیات فشار ته اړتیا لیدل کیږي. او له دې وړاندې خلیلزاد پر طالبانو د فشار له پاره پاکستان ته ولاړ، هلته یې د پاکستان له چارواکو هم غوښتې وه چې پر طالبانو د اوربند لپاره فشار زیات کړي.

د دوبی له غونډې وروسته، خلیلزاد له طالبانو وغوښتل چې یا خو اوربند ومني او یا هم اوربند ته ورته نږدې څه ومني.

د امریکایانو په غوښتنو کې وخت په وخت بدلون، او د غوښتنو زیاتوالي طالبان د امریکایي لوري په نیت نور هم شکمن کړل، او د امریکایانو لخوا چې د تاوتریخوالي کمولو غوښتنه شوې وه، طالبانو ومنله، خو بیا یې د اوربند غوښتنه وکړه، همدې کړنې د طالبانو او امریکا ترمنځ بې باوري لا زیاته کړه، او طالبانو په خپلو رسمي پاڼو کې د دوی او امریکا ترمنځ د بې باوري راپورونه خپاره کړل.

لسم: امریکایانو سره اندیښني دي چې کیدای شي طالبان به په لویو ښارونو او د ولسوالیو په مرکزونو بریدونه کم او یا خو بیخي ونه کړي، خو ددې پر ځای به ټوله توجه کلیوالو سیمو ته کړي، په داسي حال کې چې د امریکا/ناټو لخوا بمبارد هم نه وي، نو طالبان به خپلو حملو ته په کلیوالو سیمو کې زور ور کړي، او د افغان حکومت امنیتي ځواکونو ته به ډیره مرګ ژوبله واوړي، او طالبان به په لیري پرتو سیمو کې ځیني امنیتي پوستي تر خپل واک لاندي راولي.

یوولسم: امریکایان فکر کوي چې د طالبانو د قطر سیاسي دفتر ډیر واکونه لري، چې د سولې مذاکراتو کې پرمختګ، او د تاوتریخوالی اړوند ډیر څه ومني، خو دوی خپل بشپړ واک نه کاروي، او د خپلې ډلې د مشر لخوا د پوره واک ورکولو سره سره دوی دیر لږ د تاوتریخوالي کمولو په برخه کې مني.

دولسم: طالبانو حس کړي چې د امریکایي لوري ترمنځ هم د سولې مذاکراتو کې اجماع نه شته، ځکه د امریکا د بهرنیو چارو وزارت لیواله دی چې د سولې مذاکرات ګړندي مخکې یوسي، پنټاګون او سي آی اې بیا غواړي چې پر طالبانو خپلې غوښتني ومني، تر څو د سولې تړون د دوی پر ماتې تمام نه شي، او سپینه مانۍ بیا مجبوراً د بهرنیو چارو د وزیر په پرتله د پنټاګون او سي آی اې څرګندونو ته پر اهمیت قایله ده، همدا لامل دی چې د سولې مذاکرات پڅ روان دي.

دیارلسم: امریکا او پاکستان پلوي افغان رسنی هڅې کوي چې د طالبانو مذاکراتي ډلې پر غړو، نظامي طالبان بې باوره کړي، او طالبان به ممکن فکر کوي چې دا هم د امریکا او افغان حکومت ګډه سوژه ده چې غواړي د طالبانو په منځ کې درز را منځته کړي.

اندیښني

ښکاري چې د سولې بهیر ټکنی شوی، امریکایان ویره لري چې کیدای شي ایران به له طالبانو سره د وسلو مرسته زیاته کړي، او اندیښنه لري چې کیدای شي طالبانو د چورلکو ضد توغندي ترلاسه کړي او یا هم په راتلونکي کې تر لاسه کړي. پر دې سربېره، د سیمې د هېوادونو او د امریکا ترمنځ د پخوا په پرتله اختلافات زیات دي. پر افغانستان د امریکا د جګړې په لومړی لسیزه کې د سیمې هېوادونه له امریکا سره همږغي وو؛ خو له تېرو درې یا څلورو کلونو راهیسې دغه اجماع نوره نه شته. اوس که امریکایان د سولې مذاکراتو کې ناغېري کوي او یو ځل بیا ښکېل لوري جګړې ته لومړیتوب ورکړي، لرې نه ده چې د طالبانو او د سیمې د مقتدرو هېوادونو ترمنځ پېيلتیا لا پیاوړې شي چې دا چاره به بې له شکه د جګړې معادله بدله کړي.

بل خوا د ولسمشرۍ ټاکنو وروستی پایلې هم له نامعلوم برخیلک سره مخ دي، ولس نه پوهېږي چې بیا به کومه معامله کیږي، او که د ټاکنو وروستی پایلې اعلان شي، هغه ولسمشر به څومره قانوني واکونه ولري، چې غټ اکثریت سیاسي ډلې او افغان سیاستوال یې ننګه ونه کړي.

د طالبانو اړوند لویه اندیښنه بیا دا ده، که د ژمي موسم پای ته رسیږی، پسرلی راشي، د پسرلي عملیات اعلان شي، او په پسرلي کې به یو ځل بیا جګړې ډیر زور اخلي، طالبان به هڅې وکړي چې په راتلونکي پسرلي کې د اوسنی کمې جګړې جبران هم وکړي، او خپلو بریدونو ته کیدای شي لا زیات زور ورکړي.
له دې ها خوا بله اندیښنه دا ده چې له یو کال زیات وخت مذاکراتو وروسته، چې د طالبانو ډیر مهم او منلي مشران په قطر کې پاتې شوي، د مذاکراتو د بریالیتوب لپاره یې شپه او ورځ کار کړی، که د هغوی بې باوري پر امریکا نوره هم دوام وکړي، کیدای شي د طالبانو مهم مشران (ملا برادر اخوند، ملا امیر خان متقي، مولوی عبداللطیف منصور او ځینې نور) بیرته له قطر څخه ووځي، او د رهبري شورا په ناستو کې د ګډون لپاره د ډیورنډ کرښې غاړو ته ځانونه ورسوي.
که د طالبانو مشران له قطر څخه ولاړ شي، بیا به اسانه نه وي چې د سولې مذاکرات ګړندي او منتج په قطر کې جریان پیدا کړي.
همدارنګه امریکایان اندیښنې لري، که له طالبانو سره د تاوتریخوالي کموالی په اوسنیو شرایطو ومنی، طالبان به په کلیوالو سیمو کې جګړو ته زور ور کړي، او که چیرته له طالبانو سره د سولې تړون لاسلیک کړي، بیا به هم طالبان له ډیر قوي موقف څخه له افغان سیاستوالو + حکومت سره خبرو ته کیني.
له افغان ولس سره اندیښنه ده چې په سیمه کې هند له پخوا، ایران اوس، د سولې بهیر بریالیتوب نه غواړي، بلکې دواړه هیوادونه؛ هند د افغان حکومت په پلوي، ایران د طالبانو په پلوي، په افغانستان کې خپلې موخې لري.

د حل لاره

ښه دا ده چې په جګړه کې ښکېل لوري (افغان حکومت، امریکا، افغان سیاستوال او طالبان) اوسنی د سولې لپاره چمتو فرصت له لاسه ورنه کړي، ټول لوري هڅې وکړي چې د سولې مذاکرات بریالي شي.
له طالبانو سره د امریکا د سولې تړون، امریکایانو ته مسؤلیت ورکوي چې د افغانستان جګړه په سم ډول پای ته ورسیږي او په راتلونکي کې له کورنی جګړې مخنیوی وشي.
که چیرته له امریکا سره د طالبانو د سولې مذاکرات بریالي نه شي، د سولې تړون لاسلیک نه شي، امریکا کله هم د افغانستان د ارامۍ او سوکالۍ مسؤلیت نه مني، او نه هم په افغانستان کې د جګړې شدت کمیږي، نه په جګړه کې کموالی راځي، او که پرته له مسؤلیت څخه، پرته د سولې تړون له لاسلیک څخه امریکایي/ ناټو پوځیان له افغانستان څخه وځي، د کورنی جګړې د مخنیوي مسؤلیت هم بیا هیڅوک په غاړه نه اخلي.
ښه به وي چې افغانان په یو ږغ، په امریکایان ږغ وکړي چې د افغانستان جګړه په مسؤول ډول سره پای ته ورسوي، له طالبانو سره خپلې ستونزې حل؛ تر څود بین الافغاني تفاهم او اوربند لپاره لاره هواره شي.
که څومره هم د سولې مذاکراتو کې نوي غوښتنې او نوي بحثونه را منځته کیږي، د سولې بهیر ځنډنی کوي، ښه ده چې له تازه غوښتنو او نویو بحثونو څخه دواړه لوري ډډه وکړي.
داچې دواړه لوري پر یو بل د چل شک کوي، او یو پر بل بې باوره دي، د همدې بې باوري له منځه وړلو لپاره تر دې مهال اړین کار هم نه دي شوی، په کار ده چې ځینې بانفوذه اشخاص او یا هم ځینې هیوادونه د امریکا او طالبانو ترمنځ د بې باوري له منځه وړلو لپاره جدي کار وکړي.
داچې تیر ځل هم خلیلزاد په قطر کې زیات وخت تیر، او طالبانو له هغه سره په لیدو کې لیوالتیا نه درلودله، دا ځل هم ممکن له پاکستان وروسته به خلیلزاد قطر ته سفر کړی وي، کیدای شي طالبانو بیا هم له هغه سره د لیدو لیوالتیا نه

درلودله، او یا هم په ټیټه کچه کوم چا ور سره لیدلي وي، په کار ده چې د لیدنو د نه لیوالتیا لاملونه له منځه یوړل شي، او هغه داسي، چې امریکایان په خپلو پخوانیو ژمنو ودریږي.
امریکایان به غواړي چې د خبرو بهیر وغځوي، خو د بهیر په ځنډ کې د چا ګټه او د چا تاوان دی، پرته له شکه، چې طالبان ځان تاواني ګڼي، ځکه د سولې بهیر د ځند له امله د طالبانو د وسلوالو حوصلې متاثره کیږي، امریکا ته په کار ده چې دغه باریکي درک او د سولې بهیر ګړندی کړي.
داچې امریکایان فکر کوي چې دوی طالبانو سره هغه څه مني چې طالبان یې غواړي (د بهرنیو پوځیانو وتل)، خو مقابل کې طالبان هم باید ډیر څه ومني، زما په آند چې د امریکایي پوځیانو وتل حتمي ده، ښه داده چې د وتلو لپاره مناسبه لاره ځانته پیدا کړي، نه داچې هغه غوښتني، چې منل یې د سولې بهیر له خنډونو سره مخ کوي، د امریکا لخوا وړاندي شي.
زه بیا هم پر دي خبره ټینګار کوم، چې افغان ولس، افغان سیاستوال او طالبان، ټول په یوه ږغ د سولې بهیر ګړندي کیدو، د بهرنیو پوځیانو د وتلو لپاره په ګډه کار وکړي، د سولې بهیر ترون لاسلیک، افغاني مذاکراتو او د جګړې پای ته رسولو ته زمینه مساعده کړي.